

2022-04-27

Dnr SU

Kriminologiska institutionen

Kriminologiska institutionens remissvar på

Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU (Dnr 1416-2021/2)

Remissvaret begränsas till utredningens förslag om en ny grund för fortsatt vård enligt LVU.

Sammanfattning av Kriminologiska institutionens bedömning

Institutionen avvisar utredningens förslag om ny grund för fortsatt vård enligt LVU i de fall som rör omhändertagande enl. § 3. Skälen till institutionens beslut är:

- Att förslaget strider mot de principer som LVU vilar på.
- Att förslaget är mycket bristfälligt utrett.
- Att förslaget saknar en diskussion om konsekvenser av den föreslagna lagändringen avseende omhändertaganden enligt § 3.
- Att förslaget kan innebära längre vårdtider och således omfattande risker för barnet i fråga.

Direktiven

Utredningens huvudsakliga uppdrag var att lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som självständigt rekvisit vid prövningen av om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra. Det förslag som utredningen ger inkluderar emellertid även en ny grund för fortsatt vård

Kriminologiska institutionen

enligt § 3 LVU och samtliga boendeformer. Kriminologiska institutionen har inga invändningar emot förslaget om lagändring avseende grunduppdraget (vård enligt § 2 i familjehem). Vår kritik avser utvidgningen till vård enligt § 3 vid andra vårdformer såsom HVB och SiS särskilda ungdomshem och vi avstyrker den föreslagna lagändringen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag innebär att vårdens upphörande ska prövas i två steg. Det första steget knyter an till frågan om förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU fortfarande är uppfyllda, medan det andra steget knyter an till frågan om det finns en risk för att ett barns hälsa eller utveckling allvarligt skadas genom att vården upphör. Vid bedömningen i det andra steget ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande. Den nya grunden innebär följaktligen att ett barn kan fortsätta att vårdas med stöd av lagen trots att förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns. Vård som fortgår med stöd av den nya grunden ska dock upphöra senast när barnet fyller 18 år. En ung person mellan 18 och 20 år kan alltså inte vara kvar i tvångsvård om förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU saknas.

Förslaget strider mot de principer som LVU vilar på

Förslaget innebär således att barn kan fortsätta vårdas med tvång på låsbara institutioner trots att förutsättningarna för vård inte längre är uppfyllda. Detta finner vi mycket oroväckande och bekymmersamt och i stark motsättning mot Barnkonventionen artikel 37 b där det framgår att frihetsberövande av ett barn ska ske i enlighet med lag och får endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Mot bakgrund av detta anser vi, i likhet med tidigare remisskritik, att förslaget strider mot de principer som LVU vilar på och understryker att det inte ska vara möjligt att tvångsvårda barn om förutsättningarna för en sådan vård inte föreligger.

Förslaget är anpassat efter omständigheter aktuella i 'lilla hjärtat-fallet'

Utredningen är mycket bristfällig i sin genomgång av gällande rätt, remisskritik och resonemang om konsekvenser av den föreslagna lagändringen avseende omhändertaganden enligt § 3 och tvångsplaceringar på institution. Samtliga resonemang som underbygger förslaget rör omhändertaganden enligt § 2 och placeringar i familjehem och är tydligt kopplade till omständigheter aktuella i det så kallade 'lilla hjärtat-fallet' och således till utredningens grunduppdrag. I dessa fall är den situation som ska bedömas huruvida den stadigvarande har förbättrats kopplad till de biologiska föräldrarna och deras omsorgsförmåga. Utredaren tycks på eget initiativ ha utvidgat förslaget till att gälla omhändertaganden enligt § 3, det vill säga barn som placeras på grund av eget beteende. För detta saknas såväl en motivering som en utredning av en sådan utvidgning. Ingenstans i utredningen ställs frågan om vad innebörden i den föreslagna lagändringen blir i de fall där tvångsomhändertagandet beror på den unges eget beteende. Innan risker och konsekvenser för detta tydligt utreds är det oansvarigt att föreslå och införa en sådan lagändring för den grupp som inte omfattas av grunduppdraget, det vill säga barn placerade enligt § 2 i familjehem.

Förslaget kan innebära längre vårdtider – och omfattande risker

Utredningen är tydlig med att längre vårdtider inte är en avsikt med den föreslagna lagändringen. Samtidigt slår man fast att det är en tänkbar konsekvens. För barn och unga som institutionsplaceras behöver en sådan utveckling noggrant vägas mot de risker som är förbundet med institutionsvård av unga, och den avsaknad av forskning som visar på goda effekter av institutionsvård för unga med beteendeproblem. Detta görs inte alls i utredningen.

Forskningen om institutionsvård för unga med beteendeproblematik visar på omfattande risker. Här finns så kallad "smittoeffekt", att unga riskerar utveckla mer omfattande problem i mötet med andra unga med större problem än de själva. Vi vet också att institutionsvård som sådan har svårt att skapa stadigvarande förändring som håller över tid, i stället blir konsekvensen ofta en anpassning till institutionsmiljön. Vi vet också att omhändertaganden på grund av eget beteende (§3) är styrta av starka samhälleliga normer där risken

för diskriminering är påtaglig. Alla dessa aspekter gör att tiden på institution bör hållas kort, något som riskerar att direkt motverkas av den föreslagna lagändringen.

Att risken är stor för att de placerade ungdomarna anpassar sig till institutionsmiljön snarare än rehabiliteras och förändras i sin problematik gör också bedömningen av stadigvarande förbättring svår under tiden de är institutionsplacerade. Detta gör att den föreslagna lagändringen riskerar att skapa ytterligare inlåsnings effekter.

Så som lagändringen är föreslagen ställs mycket högre krav på institutionsbehandling i det att den ska kunna generera sådana stadigvarande förändringar, krav som vi vet att institutionsvården idag inte är i närheten av att leva upp till. Alla dessa aspekter av eventuella konsekvenser för institutionsplacerade unga behöver noggrant utredas. Detta har utredningen helt uteslutit.

Slutsats

Kriminologiska institutionen avvisar förslaget om ny grund för fortsatt vård enligt LVU annat än vid prövningen av om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra då förslaget kan innebära att barn kan fortsätta vårdas på låsta institutioner, med de omfattande risker det innebär, trots att skäl för vård ej föreligger.

Remissvaret har beretts av Maria Andersson Vogel och Jonna Rennerskog